

Roedebreuk: een kostbare aangelegenheid

Beeld: Jelte Oosterhuis

Naar aanleiding van een aantal roedebreuken bij molens in Nederland wordt er landelijk onderzoek uitgevoerd naar verborgen gebreken. Zo heeft Het Groninger Landschap voor dit jaar een onderzoek ingesteld naar vier van haar vijftien molens die op basis van gegevens het eerst in aanmerking komen.

Molen De Vier Winden in Pieterburen wordt onderzocht

Werkende monumenten

Het Groninger Landschap is nauw bij de inspectie betrokken, uiteraard omdat zij eigenaar zijn van vijftien molens. Daarnaast zijn molens werkende monumenten, zij draaien immers, terwijl de meeste andere monumenten van Het Groninger Landschap statisch zijn. De werkende onderdelen van molens zijn dan wel monumentaal maar doordat er mee gewerkt wordt, worden ze vaker vervangen. Zo zijn er praktisch geen roedes meer die ouder zijn dan vijftig jaar.

Roedebrek

Er wordt al jaren onderzoek gedaan naar het verschijnsel roedebrek. In heel Nederland is dat een aantal malen gebeurd met als gevolg dat onder andere in de provincie Utrecht een aantal molens is stilgezet. Nu wordt er landelijk onderzoek naar de roeden uitgevoerd. Voortschrijdend inzicht leert dat er niet alleen naar de plaatdikten van de stalen platen (die samen een koker, is roede vormen) gekeken moet worden maar ook naar de lasnaden tussen de verschillende platen. Tegenwoordig worden deze lasnaden altijd ultrasoon doorgemeten. Pas als een las goed is, gaat de roede gestoken en opgehekt worden. Het Groninger Landschap heeft bij diverse molens nieuwe roeden laten plaatsen. Deze roeden zijn berekend, getekend en conform de werkomschrijving vervaardigd. Over deze roeden bestaat geen zorg. Het huidige onderzoek betreft enkele van de oudste roedes van molens van Het Groninger Landschap. Op basis van een plan van aanpak worden dit jaar vier molens onderzocht. Mochten roeden worden afgekeurd op plaatdiktes of slechtere lasnaden, dan moeten deze worden vervangen. Dit is een dure aangelegenheid en valt niet binnen een regulier onderhoudsbudget. Vaak moet er dan direct een restauratieplan opgezet worden en moeten er subsidies gezocht worden om dit te kunnen financieren.

Ultrasone metingen

Bij de inspectie is ook de eigenaar van een molenadviesbureau voor onderhoud in de breedste zin van het woord betrokken. Zo adviseert dit bureau

onder meer Het Groninger Landschap. Daarnaast is er een specialist aanwezig die veel ervaring heeft met het meten van de lasnaden. Ook dit gebeurt ultrasoon maar op een uitvoeriger manier dan wanneer de molenbouw-technisch adviseur de plaatdikten meet. Bij het ultrasoon meten van lasnaden wordt een geluid door het staal gestuurd. Als die op een bepaalde manier wordt weerkaatst, is er sprake van een gebrek. De platen worden diagonaal gemeten. Bij het meten wordt gebruik gemaakt van een soort gel als contactvloeistof. Naast het meten van de plaatdiktes worden, na het verwijderen van de hekstok, ook foto-opnamen van de binnenkant van de roeden gemaakt. Op basis van de bevindingen wordt besloten of de molen moet worden stilgezet en vervolgens of herstel mogelijk is of dat de roede(n) moet(en) worden vervangen.

Als het rapport gereed is, wordt er gekeken naar vervolgstappen, samen met de eigenaar. Wat te doen? Doordraaien, behandelen met roestwerende middelen en zo nog een paar jaar rekken. Is er niets meer aan te doen, dan moet er vervangen worden. De molens zijn vrijwel allemaal rijksmonumenten. Dat betekent dat de onderhoudskosten subsidiabel zijn via de overheid.

Wanneer er een roede moet worden vervangen, gaat het vaak om een combinatie van werkzaamheden met ander groot onderhoud. Een restauratiecyclus heeft een lengte van 30 tot 40 jaar wat betreft grote onderdelen als staart, stelling, wiekenkruis en bekleding. Wanneer er een roede moet worden vervangen, wordt ook gekeken of er dan tegelijk andere onderdelen vernieuwd of opgeknapt moeten worden. Bij het vervangen van roeden wordt altijd vervangen conform de bestaande maatvoering en dezelfde tuigage.

Met dank aan:

Albert Buursma

Mirjam Aalfs, bouwkundige van Het Groninger Landschap

Anne Wieringa, Wieringa bouwadvies

